

CARTEA DE TEATRU

RADU DUDA

Dincolo de mască

Trăitori sub imperiul clipei, "mimi ai efemerului", actorii trăiesc pe scenă mai multe vieți, puțini dintre ei găsind răgazul pentru autoreflexie. Atunci când se întâmplă să o facă, mărturisindu-se în paginile unei cărți, aceasta este o incursiune captivantă în lăuntru unei profesii "de vitrină" extrem de dură și de delicată în același timp. Pentru că materia ei este sufletul omenesc, cu toate meandrele lui, cu tot neastâmpărul, zburcișorul, aspirațiile și împlinirile lui. Ce se petrece dincolo de măștile schimbate atât de des de un actor în cursul existenței lui profesionale? Iată ce-și propune să ne dezvăluie cartea unui actor, Radu Duda, intitulată sugestiv, "Dincolo de mască" (Editura "Unitext", 1997). Carte care este creația unui "travelling player", adică a unui om de teatru călător prin lume. Pentru că Radu Duda, actorul ieșean, până mai ieri, a avut șansa să străbată lumea, să participe la mai multe stadii de pregătire cu mari regizori, desăvârșindu-și prin aceasta procesul complicat al auto-cunoașterii. "Dincolo de mască" este, așadar, un itinerar spiritual, o sumă de experiențe analizate cu spirit de observație acut, cu luciditatea și sensibilitatea unui artist tentat în permanență de aventura cunoașterii.

Incursiunea geografică, așa cum este numită chiar de autor, relatează un periplu spectacular pe mai multe meridiane ale lumii, în timp ce o altă dimensiune, pe verticală, încearcă să ne introducă în procesul intim al creației actoricești. Întru totul laudabilă este înlăturarea oricărui reflex de comoditate mentală, stilul direct, neafectat, transmițând o plăcută senzație de autenticitate a trăirilor și reflexiilor cuprinse în paginile cărții. Drumul profesional al lui Radu Duda, "care combină în mod miraculos geografia cu arta" este în plină desfășurare, actorul, tânăr, fiind departe de vârsta amintirilor. Tocmai de aceea, cred, cartea se citește cu interes sporit, pentru că relatează un parcurs, punctul final unul îndepărtat. Altfel spus, "Dincolo de mască" are calitatea viului, calitate pe care Radu Duda o găsește cea mai de preț în arta teatrului.

Ce înseamnă un spectacol viu, se întreabă, unde, pe o pagină, autorul. Și tot el răspunde: "Înseamnă produsul muncii unei echipe de creatori care pornesc de la un text ce există - la propriu și la figurat - text înțeles cu adevărat de cei în cauză, text pe care regizorul îl transformă într-un pretext spre a spune ceva important, necontrafăcut, simplu, original". Simplitatea, care este apusul lucrurilor adevărate, neîntâmplătoare este calitatea pe care Radu Duda o prețuiește cel mai mult, înțelegând că aici se ascunde secretul valorii, al rafinamentului dus până la capăt. Nu e singura dovadă de gust sigur a acestui tânăr actor cultivat, care vrea să deslușească, pe cont propriu, ce se ascunde dincolo de "mască", de vălul aparentelor.

Aici e și valoarea acestei cărți care are și un caracter de confesiune, emoționant, atașat. De aceea am și citit cu un interes mai mare ultimele capitole ale volumului, intitulate "Masca înfrigurată", "Măști sub acoperiș", "Masca mută", "Suflet și mască". Capitole în care Radu Duda se destăinuie direct, analizând etapele parcursului de la trăirea teatrului "numai din plăcere" până la asumarea teatrului "dintr-o profundă nevoie". Peste tot și toate (călătorii, studii, "întâlniri admirabile", turnee, spectacole etc.) rămâne, ca suprem reper, credința în teatru ca într-un drum către adevăr. Superbă profesiune de credință într-un timp al nimicului generalizat, al degingoladei valorilor, al "neantului valah". "Saltimbancul sublim" la care visează Radu Duda are ochii îndreptați în sus, spre cer și sufletul deschis spre tot ce este omenesc.

Carmen MIHALACHE POPA

ARTĂ

Valori de patrimoniu

CONSTANTE ROMÂNEȘTI

De la bun început facem precizarea că ideea care ne preocupă s-ar putea raporta la un număr mare de creatori reprezentați în expoziția Muzeului de Artă din Bacău. Ne vom opri însă la acei artiști ale căror creații încorporează constante ale spiritualității românești care ne-au reținut atenția sub trei aspecte exprimate mai pregnant: un puternic umanism, un puternic sentiment pentru natură, o acută sensibilitate pentru culoare. Sunt constante românești ale căror configurări, în confruntarea cu arta veche românească dovedesc capacitatea de valorificare și îmbinare a fondului artistic de esență românească cu gustul modern pentru creație.

Timp de mai bine de cinci secole, pictura românească s-a dezvoltat în limitele impuse de viziunea epocii și societății feudale, cunoscând momente de amploare și strălucire care i-au asigurat un loc de frunte în cadrul patrimoniului artistic universal. Profundele prefaceri și mutații ce au putut fi înregistrate, atât în domeniul vieții economice, cât și în sfera existenței sociale, au determinat, începând din secolul al XIX-lea, reorientarea expresiei picturale românești în sensul încadrării ei în contextul unei viziuni de factură clasicistă, larg acceptată pe plan european.

Unul dintre primii artiști care au încetățenit în România pictura în ulei este ANTON CHLADEK (1794-1882). El a realizat în această tehnică o valoroasă galerie de portrete, reușind să satisfacă gustul pentru fast și reprezentare al unor importante personalități ale societății românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Un asemenea portret expus în muzeul nostru este "Marea clucereasă Zinca Clinceanu", unde artistul demonstrează abilitate în tratarea detaliilor, rămânând același miniaturist atent la spuma dantelelor și la scilipirile bijuteriilor.

Având în vedere că începuturile picturii de șevalet sunt legate de numele unor pictori de origine străină și că portretul, ca gen, este caracteristic perioadei trebuie să-i amintim și pe artiștii MIHAIL TÖPLER (1780-1820) cu lucrarea "Vorniceasa Smaranda Manu cu copilul", NICCOLO LIVADITTI (1804-1858) cu lucrarea "Anica și Iancu Manu pe terasă" sau CONSTANTIN ROSENTHAL (1820-1851) cu "Dr. Grünau - o lucrare de referință care reprezintă portretul unui tânăr pătruns de acel elan romantic caracteristic perioadei și învăluit într-o delicată undă de poezie. Împreună cu ION NEGULICI (1812 - 1851) și BARBU ISCOVEȘCU (1816-1854) au ridicat arta românească la nivelul unei arte

angajate, închinându-și în întregime opera și existența idealurilor și intereselor majore ale unei Români moderne. Această perioadă este dominată însă de personalitatea unui alt artist - GHEORGHE TATTARESCU (1820-1894), care a realizat o operă vastă de factură academică, în care accentul pus pe idealizarea realității este precumpănit.

Cu artiști ca Rosenthal, Negulici sau Tattarescu pictura românească modernă se apropie de vârsta maturității sale, fiecare dintre aceștia aducând un spor tematic sau perfecționând un limbaj plastic.

Principalul expoent al mișcării de modernizare a picturii românești, creatorul unor opere de anvergură care marchează un stadiu necesar de maturizare a viziunii artistice naționale, rămâne THEODOR AMAN (1831-1891). Răspunzând cerințelor impuse de momentul istoric în care a trăit, Aman și-a concentrat atenția atât în direcția creației propriu-zise, cât și în organizarea învățământului artistic: în 1864 înființează, împreună cu Tattarescu, Școala Națională de Arte Frumoase la București. Realizările sale artistice sunt valoroase, indiferent de genul abordat. Scenele cu caracter intimist, seratele mondene în propriul atelier ("Atelierul artistului", "Femeie la pian" sau "Scenă de interior") constituie teme ce caracterizează opera sa și prin care dovedește, dacă nu o tentativă de înnoire radicală a viziunii picturale, cel puțin excepționala libertate de configurare a imaginilor pe care a câștigat-o stăpânind desăvârșit mijloacele de expresie plastică.

În concluzie Theodor Aman reprezintă sinteza realizărilor de până atunci, în opera sa găsim rezolvare, la un nivel neatins de nici unul dintre înaintași, la toate problemele plastice puse de aceștia. El era un fenomen firesc cerut de evoluția istorică și împlinindu-și conștiința rolului, a epuizat tot ce mai era viabil în gândirea și modalitățile de expresie ale academismului.

Dovadă că marile personalități ale artei plastice venite după el (Grigorescu, Andreescu, Luțian) s-au impus în afara curentului academic, angajarea lor pe calea unei arte ce se inspira direct de la natură fiind singura soluție de viitor.

Geta BARBU

GHEORGHE TĂTĂRĂSCU - Țărancă din Vlașca

THEODOR AMAN - Atelierul artistului

ANTON CHLADEK - Marea clucereasă Zinca Clinceanu

INTERVIU - HORIA BERNEA

(Continuare din pag. 3)

-În primul rând, rețineți că noi am avut o fază experimentală, după care ne-am revizuit strategia. Dacă vă amintiți, expoziția "Cruci" nu avea aproape deloc etichete. Acum există deja cuvinte pentru fiecare sală, pentru obiectele care este semnificativ să fie numite. A scrie la fiecare expozat "Te Transilvania", "Te Moldova", "Nădrăgi Oltenia" nu-i deloc interesant. E adevărat că eu când merg într-un muzeu citesc toate etichetele. Este o deformare, un automatism, dar mă și interesează. Vreau să știu, chiar la lucruri pe care le cunosc, cum a scris ăla și ce a făcut. Spirit de Fecioară! Am început să avem aceste fișe informative, pe mai multe niveluri. O primă informație este aceea vizuală, pentru un spectator complet dezinteresat, care trece prin muzeu ca printr-un parc. Ar mai fi posibilitatea de a citi și aprofunda numele din fișele de sală ori, a treia - pe care vrem s-o dezvoltăm, probabil, în viitor - care înseamnă existența unui cabinet de studiu. Ar mai fi a patra, când vei putea să studiezi obiectul de patrimoniu în momentul când tot procesul de fișare a patrimoniului se va realiza, plus imaginea vizuală. E un fel de studiu morfologic pe care l-am descris foarte simplist.

-Lipsește calculatorul, din prezentarea dv. Există, desigur, dar următoarea întrebare privește un subiect fierbinte pentru cultura română. Orice instituție muzeală deține un anume grad de deschidere către teritoriu, pentru a-și

primeni ori îmbogăți tezaurul. În condițiile în care în ultimii doi ani nu ați primit bani pentru achiziții (după cum ați declarat), care este soluția ieșirii din criza metodologică?

-Una ne-a dat-o Sfântul Duh, că ne-a trimis o mulțime de donatori. A fost ceva incredibil în ultimul timp: avem foarte multe donații, care merg spre două mii de obiecte. Operațiunea a fost bine înțeleasă în privința monumentelor istorice, pentru achiziționarea patrimoniului imobil, cum sunt bisericile. Cele de lemn, foarte perisabile, sunt multe în ultimul hal (peste o mie). Am făcut acele achiziții sperând că vom fi urmați de alții. Noi acum dăm nu știu câte milioane ca să reparăm o biserică de lângă Arad, care-i a noastră. În conștiința locală a avut impactul dorit: oamenii au văzut că nu este un obiect de dărâmat, de aruncat pe foc, de lăsat să se părăginească. Am fi vrut să ne extindem în toată țara, dar nu am avut banii necesari. Cine se laudă la ora asta cu achiziții ori minte, ori are surse ilicite, din zona primăriilor. Suntem departe de ceea ce trebuie să fim. Nu ne putem bizui pe donații o viață întreagă.

-Maestre, cum stăm cu "criza de identitate" pe care o acuză românii? Este "muzeul de autor" o alternativă a regășirii noastre, așa cum m-ați lăsat să cred după discuția de la Tescani?

-Autorul reprezintă - să-mi iertați infatuarea - prototipul unui om care a

încercat să înțeleagă cine-i el, cine-i poporul lui, de unde vine, unde pleacă, ce are de gând, ce se poate întâmpla cu el. Este un om care și-a pus continuu întrebări despre soarta unei anumite zone și băgați de seamă, deloc în spirit naționalist (mă feresc nu pentru că mi-e groază de naționalism, ci pentru că nu asta vreau să spun). Eu sunt foarte sigur că românii au ceva de spus în Europa. Deja Horia Bernea a spus cât a putut el. Dar eu sunt foarte mic și foarte neputincios, iar România are un potențial uman enorm. De câte ori au fost puși în condiții bune, românii au dat rezultate colosale și rapide. Eu pe asta mă bizui.

-Mă gândesc, ascultându-vă, la spusele lui Eminescu, care găsea că pe noi, românii, nu ne prinde o oligarhie economică, nici una bancară, ci una culturală.

-Și eu cred asta. Tipul nostru de sinteză este unic. Una este sinteza făcută de polonezi, alta de cehi, să zicem, și alta este sinteza românească, pentru că ea îmbină cam tot, din Europa, și temporal, și geografic, și spiritual. Să nu se înțeleagă cumva că e vorba de un ghiveci care iese cu o notă dominantă, să-i zicem piperul. Este vorba despre ceva care a căpătat identitate - pentru că ați folosit termenul - foarte precisă și bine conturată. Înseamnă că este vorba despre alt soi de cultură, care aduce o contribuție importantă în concertul european. Cu privire la identitate, am o teamă îngrozitoare, pe care mi-o dau oamenii aceia nesiguri pe ei, pe de o parte, ori infatuații, pe de altă parte. Nici unii, nici alții nu înțeleg nimic din actul de cultură și-atunci ori îl neagă, ori îl condamnă. Infatuații și complexații dau un amestec foarte prost în România.